

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА І ХОРЕОГРАФІЇ
КАФЕДРА ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор
з науково-методичної та навчальної
роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ
2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІН
Основи імпровізації
для студентів

Спеціальності 025 «Музичне мистецтво» (фортепіано)
Освітнього рівня : перший бакалаврський
Освітньої програми
025.00.03 Інструментальне виконавство (фортепіано)

Київ-2022

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА Ідентифікаційний код 02136554 Начальник відділу моніторингу якості освіти	
Програма № <u>20.55/22</u>	
<u>Жильцов</u> (підпис)	(прізвище, ініціали)
« »	20 <u>22</u> р.

Розробники: Полянський Тимур В'ячеславович, професор кафедри інструментально-виконавської майстерності

Викладач: Полянський Тимур В'ячеславович, професор кафедри інструментально-виконавської майстерності

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри інструментально-виконавської майстерності

Протокол від 05 вересня 2022 року № 7

Завідувача кафедри _____ Катерина ЗАВАЛКО
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи)

025.00.03 Інструментальне виконавство (фортепіано)

(назва освітньої програми)

_____ р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми

(керівник проектної групи) _____ Наталія СВИРИДЕНКО
(підпис)

Робочу програму перевірено

_____ р.

Заступник декана _____
(підпис)

Інна ТКАЧЕНКО

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	
Вид дисципліни	<i>Нормативна</i>	
Мова викладання, навчання та оцінювання	<i>Українська</i>	
Загальний обсяг кредитів/ годин	<i>4/120</i>	
Курс	<i>3</i>	
Семестр	<i>5</i>	<i>6</i>
Кількість змістових модулів за розподілом:	<i>4</i>	
Обсяг кредитів	<i>3</i>	<i>1</i>
Обсяг годин, у тому числі:	<i>90</i>	<i>30</i>
Аудиторні	<i>42 години</i>	<i>14 години</i>
Модульний контроль	<i>6 години</i>	<i>2 годин</i>
Семестровий контроль		
Самостійна робота	<i>42 години</i>	<i>14 годин</i>
Форма семестрового контролю		<i>залік</i>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «Основи імпровізації» входить до курсу спеціальних дисциплін.

Зміст курсу втілює основні педагогічні та виконавські надбання в галузі імпровізації на фортепіано, висвітлює специфічні риси зарубіжної та української фортепіанної виконавської школи в галузі імпровізації.

Мета курсу – опанування практичними знаннями щодо імпровізації на музичному інструменті, вивчення специфічних прийомів та засобів музичної виразності при імпровізації.

Завдання курсу:

- Формування та розвиток піаністичних навичок;
- засвоєнні теоретичного матеріалу, потрібного для володіння інструментом;
- опанування студентами різних форм і методів індивідуальної та самостійної роботи;

Методи роботи курсу «Основи імпровізації» обираються відповідно до учбової теми і залежать від конкретних музичних творів кожного студента.

Форми роботи – лекційні, практичні заняття, самостійна робота студентів, консультації викладача.

Засоби навчання – аудіо-, відеоматеріали, підручники і навчальні посібники, методичні рекомендації і вказівки.

Формою контролю знань та вмінь студентів з курсу «Основи імпровізації» є модульні контрольні роботи та залік (6 семестр).

Протягом проходження даного курсу у студентів мають бути сформовані наступні **програмні компетентності**: загальні та фахові (спеціальні).

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі музичної професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, педагогіки та виконавства та характеризується комплексністю та невизначеністю умов	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.
	ЗК-2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
	ЗК-3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
	ЗК-4	Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
	ЗК-5	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
	ЗК-6	Навички міжособистісної взаємодії.
	ЗК-7	Здатність бути критичним і самокритичним.
	ЗК-8	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

	ЗК-9	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК-11	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
	ЗК-12	Здатність працювати автономно.
	ЗК-13	Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
	ЗК-14	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
	ЗК-15	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
	ЗК-17	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	СК-2	Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності.
	СК-3	Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.
	СК-4	Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
	СК-5	Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
	СК-6	Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
	СК-7	Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.
	СК-9	Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.
	СК-10	Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.
	СК-11	Здатність оперувати професійною термінологією.
	СК-12	Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.
	СК-13	Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків
	СК-14	Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій.
	СК-15	Здатність здійснювати редакторську/ менеджерську/ аранжувальну діяльність в сфері музичного мистецтва.
	СК-16	Здатність використовувати засоби масової інформації для просвітництва, популяризації та пропаганди досягнень музичної культури.
	СК-17	Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської,

		композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.
	СК-18	Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.
7 - Програмні результати навчання		
РН-1	Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом на належному фаховому рівні під час виконавської діяльності.	
РН-4	Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.	
РН-5	Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.	
РН-7	Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.	
РН-12	Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.	
РН-15	Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.	
РН-17	Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.	

Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- основні ідеї та принципи навчання імпровізації;
- особливості роботи з різними музичними жанрами та формами;
- власні можливості в імпровізаційній діяльності.

вміти:

- імпровізувати в заданій тональності в формі періоду в простих фактурах;
- читати джазову цифровку в її поширених варіантах і створювати імпровізаційний акомпанемент до теми по написане в нотах цифровку;
- перегармонізувати один звук з використанням різних гармоній або гармонійних оборотів;
- імпровізувати на заздалегідь відому і підготовлену до імпровізації тему.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів, тем	Розподіл годин між видами робіт						
	Ус ьог о	Аудиторні					С а м о с ті й н а
		Ле кц ії	С е м і н а р и	П р а к т и ч н і	Л а б о р а т о р н і	Ін д и ві ду а л ь н і	
V семестр							
Змістовий модуль 1. Історія розвитку імпровізації							
Тема 1.1. Теорія імпровізації, проблеми й методи навчання	20	2		8			10
Тема 1.2. Специфіка розвитку мистецтва імпровізації.	20	2		8			10
Модульний контроль.	2						
Змістовий модуль 2. Прийоми імпровізації.							
Тема 2.1. Імпровізація в вокальних жанрах	20	2		8			10
Тема 2.2. Блюзовий лад та специфіка його втілення.	24	4		8			12
Модульний контроль.	4						
Разом	90	10		32			42
VI семестр							
Змістовий модуль 3. Створення супроводу для мелодії п слуху.							
Тема 3.1. Імпровізація структури питання-відповідь в ладах, відповідних гармонійної і метроритмічній основі пісні.	8	2		2			4
Тема 3.2. Перегармонізація в мелодії.	8	2		2			4
Змістовий модуль 4. Створення супроводу для мелодії за цифровкою.							
Тема 4.1. Використання імпровізації в практичній діяльності музиканта.	12			6			6
Модульний контроль	2						
Разом	30	4		10			14
Усього	120	14		42			56

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Історія розвитку імпровізації

Тема 1.1. Теорія імпровізації, проблеми й методи навчання. Музичні твір і виконання. Інтенаційна структура музично-творчого акту. Архітектоника музичної структури. Основні методи навчання інтерпретації.

Тема 1.2. Специфіка розвитку мистецтва імпровізації. Мистецтво імпровізації в різні епохи: специфіка виконання та навчання.

Змістовий модуль 2. Прийоми імпровізації.

Тема 2.1. Імпровізація в вокальних жанрах. Диатонічний тризвук та види. Три види з'єднань в тісному розташуванні: кварто-квинтове, терцове, секундове. Імпровізація структури питання-відповідь в акордовій фактурі з використанням усіх видів з'єднань.

Тема 2.2. Блюзовий лад та специфіка його втілення. Особливості індивідуального навчання, вміння адаптуватися до особистості учня, співвіднесення загальної програми до індивідуальних можливостей та потреб учня.

Змістовий модуль 3. Специфіка роботи над музичним твором та розвиток елементів художньої майстерності.

Тема 3.1. Імпровізація структури питання-відповідь в ладах, відповідних гармонійної і метроритмічеської основі пісні. Аналіз можливостей ладо гармонічного розвитку. Створення імпровізаційної обробки.

Тема 3.2. Перегармонізація в мелодії, мотиву. Поспівки, обробка мелодійного обороту пісні з застосуванням більш складних гармонічних можливостей.

Практичне засвоєння матеріалу.

Змістовий модуль 4. Створення супроводу для мелодії за цифровкою.

Тема 4.1. Використання імпровізації в практичній діяльності музиканта. Практичне засвоєння пісенних і джазових тем із застосуванням раніше вивчених методів перетворення музичного матеріалу.

6.Контроль навчальних досягнень 6.1.

Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4		
			максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	
Відвідування лекцій	1	1	2	3	3	2	2		
Відвідування практичних занять	1	8	8	8	8	2	2	3	3
Робота на практичному занятті	10	8	80	8	80	2	20	3	30
Виконання завдань до самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25			1	25
Разом			125		126		34		63
Усього за семестр 348, залік, коефіцієнт 3,48									

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

№	Зміст завдання	Академічний контроль	Бали
1.	Ознайомлення зі специфікою розвитку імпровізаційної майстерності.	На практичному занятті (повідомлення, відтворення у практичній діяльності)	5
2.	Визначення основних складових методики навчання імпровізації		5
3.	Особливості вокальних жанрів. Специфіка імпровізації.		5
4.	Блюз як характерний жанр для імпровізації. Створення власного блюзового твору		5
5.	Особливості інструментальної імпровізації. Формо-структура твору.		5
6.	Енгармонізм в музиці. Специфіка використання.		5
7.	Підготовка імпровізації на різні теми.		5

6.3.Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

№	Модульна контрольна робота 1	Критерії оцінювання		Бали
1.	усне завдання (індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, тощо)	своєчасність виконання завдання	1	5
		повний обсяг виконання	1	
		якість виконання	1	
		креативний підхід	1	
		Ініціативність	1	
2.	Практичне завдання (Опрацювати надану мелодію, визначити її можливості для імпровізаційного розвитку)			20
Максимальна кількість балів				25
№	Модульна контрольна робота 2	Критерії оцінювання		Бали
1.	усне завдання (індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, тощо)	своєчасність виконання завдання	1	5
		повний обсяг виконання	1	
		якість виконання	1	
		креативний підхід	1	
		Ініціативність	1	
3.	Практичне завдання (зробити імпровізацію на блюзові теми)			20
Максимальна кількість балів				25
№	Модульна контрольна робота 3	Критерії оцінювання		Бали
1.	усне завдання (індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, тощо)	своєчасність виконання завдання	1	5
		повний обсяг виконання	1	
		якість виконання	1	
		креативний підхід	1	
		Ініціативність	1	
4.	Практичне завдання (виконати чотри імпровізації на задані теми)			20
Максимальна кількість балів				25

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

В VI семестрі складається залік, який виставляється за результатами роботи протягом семестру.

6.5. Шкала відповідності оцінок.

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень умінь та навичок в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками. Студент демонструє емоційний відгук на музику, сценічну свободу, виконує в характері, відчувається розуміння форми та цілісності музичних творів.
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень умінь та навичок в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок. Студент втілює драматургію музичних творів, розуміння виразності музичної мови.
C	75-81 балів	Добре – загалом добрий рівень умінь та навичок із незначною кількістю помилок. Студент доносить зміст твору, але не вистачає якісного звуковидобування, фразування, вистроєності динамічного плану тощо.
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень умінь та навичок із значною кількістю недоліків, проте достатній для подальшого навчання або професійної діяльності. Студент демонструє маловиражені технічні, артистичні можливості, невпевненість у своїх діях.
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень умінь та навичок. Студент зіштовхується із технічними зривами, погано інтонує, застосовує брудну педалізацію.
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень умінь та навичок з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання.
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень умінь та навичок, що вимагає повторного вивчення дисципліни.

7. Навчально-методична карта дисципліни «Основи імпровізації»

Разом: 120 години, лекційних годин – 14, практичні заняття – 42 годин, самостійна робота – 56годин, модульний контроль – 8години.

Модулі	Змістовний модуль I		Змістовний модуль II		Змістовний модуль III		Змістовний модуль IV
Назва модуля	Історія розвитку імпровізації		Прийоми імпровізації.		Створення супроводу для мелодії на слуху.		Створення супроводу для мелодії за цифровою.
Кількість балів за модуль	125		126		34		63
Заняття	1-6	7-12	13-17	18-22	1-2	3-4	5-7
Лекційні	1	1	1	2	1	1	
Практичні	4	4	4	4	1	1	3
Назва навчального модуля (практичне заняття)	Тема 1. Теорія імпровізації, проблеми й методи навчання Тема 2. Специфіка розвитку мистецтва імпровізації. 1*2=2б. 1*8= 8 б./ 10*8=80 б 90 б.		Тема 1. Імпровізація в вокальних жанрах Тема 2. Блюзовий лад та специфіка його втілення. 1*3= 3 б 1*8= 8 б./ 10*8=80 б. 91 б.		Тема 1. Імпровізація структури питання відповідь в ладах, відповідних гармонійної і метроритмической основі пісні. Тема 2. Перегаармонізація в мелодії. 1*2= 2б. 1*2=2б./ 10*2=20 б. 24 б.		Тема 1. Використання імпровізації в практичній діяльності музиканта 1*3=3/ 10*3=30
Самостійна робота	5б.	5б.	5б.	5б.	5б.	5 б.	5б.
Види поточного контролю	МКР 25 балів		МКР 25 балів				МКР 25 балів
Залік							
Всього 348 бал без урахування коефіцієнту, Коефіцієнт 3,48							

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова)

1. Есаков М. Основи джазової імпровізації. М., 1989.
2. Івенс Л. Ритми джазу в грі на фортепіано. Київ, 1986.
3. Кисельов В. 150 американських джазових тем. Вип. 1, 2. М., 1994.
4. Козирев Ю. П. Функціональна гармонія. Частина I. М., 1997..
5. Маркін Ю., Козирев Ю. Збірник вправ по мелодійної фігурації джазу. М., 1994.

9. Додаткові ресурси

1. [http://www.abebooks.co.uk/Intermediate-Jazz-Chord-Voicing-Keyboard-](http://www.abebooks.co.uk/Intermediate-Jazz-Chord-Voicing-Keyboard-Bill/15394839118/bd)
2. [Bill/15394839118/bd](http://www.abebooks.co.uk/Intermediate-Jazz-Chord-Voicing-Keyboard-Bill/15394839118/bd)
3. *Boyd B.* Jazz chord progression. Hal Leonard corporation, 1997.
4. [Електронний ресурс] <http://7tor.org/viewtopic.php?t=1489565>
5. *Coker J.* Patterns for jazz. Studio P/R, 1970. [Електронний ресурс]
6. http://ebookey.org/Patterns-For-Jazz-by-Jerry-Coker_1759119.html
7. *Kerper M.* Jazz riffs for piano. - 1977 by Amsco Music. [Електронний
8. ресурс] <http://ebookey.org/>
9. *Levine M.* The jazz theory book. USA, 1995. [Електронний ресурс]
10. http://ebookey.org/The-Jazz-Theory-Book-by-Mark-Levine_2621799.html
11. *Mehegan J.* Jazz Improvisation. Tonal and rhythmic Principles. New York,
12. 1959. [Електронний ресурс] [http://ebookey.org/John-Mehegan-quot-Jazz-](http://ebookey.org/John-Mehegan-quot-Jazz-Improvisation-Tonal-and-Rhythmic-Principles-quot-_2507348.html)
13. [Improvisation-Tonal-and-Rhythmic-Principles-quot-_2507348.html](http://ebookey.org/John-Mehegan-quot-Jazz-Improvisation-Tonal-and-Rhythmic-Principles-quot-_2507348.html)
14. *Mehegan J.* Jazz Improvisation. Vol. II. Jazz Rhythm and the Improvised